
TOPLANTI & GEZİ

İslâm'ın İlk Asrında Diyarbakır ve Çevresi Sempozyumu ve İslâm Tarihçileri Koordinasyon Toplantısı Özel Oturumu (23-25 Mayıs 2014) ve Diyarbakır-Mardin Gezileri

FATİH ERKOÇOĞLU*

Geçen yıl İslâm Tarihçileri Koordinasyon Toplantısı Bursa'da düzenlenmiş, toplantının bitiminin ardından, derneğimizin katkıları sayesinde ertesi günü de Bosna Hersek, Karadağ, Arnavutluk, Makedonya ve Kosova'yı içeren 7 günlük bir Balkan turuna çıkmıştı.

Bu yıl 23-25 Mayıs 2014 tarihleri arasında ise güneydoğunun mücevheri Diyarbakır'da idik. Diyarbakır Valiliği, İlim Yayma Cemiyeti Diyarbakır Şubesi ve İslâm Tarihçileri Derneği (İSTAD) işbirliğiyle önce *İslâm Tarihinin İlk Asrında Diyarbakır ve Çevresi Sempozyumu* düzenlendi. Arkasından ise akşam geç vakitlere kadar İslâm Tarihçileri Koordinasyon Toplantısı Özel Oturumu gerçekleştirildi.

23 Mayıs Cuma günü sabahı Cahit Sıtkı Tarancı Kültür Merkezi'nde başlayan sempozyumun açılışında Devlet Eski Bakanı Prof. Dr. Mehmet Aydın, Diyarbakır Milletvekilleri Cuma İçten, Oya Eronat, Diyarbakır Valisi Mustafa Cahit Kırac bulunuyordu. Ayrıca bu sempozyum Diyarbakırlıların ilgisini çekmiş olmalı ki salon hınca hınç dolu idi.

* Doç. Dr. | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü

İlim Yayma Cemiyeti Diyarbakır Şubesi Başkanı Dr. Mustafa Sarıbiyık, İslâm Tarihçileri Derneği (İSTAD) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Şeker, Diyarbakır valisi Mustafa Cahit Kırış ve Devlet Eski

Bakanı Prof. Dr. Mehmet Aydın'ın birbirinden güzel selamlama konuşmalarının ardından programa geçildi.

Gerçi bu arada valiliğin -ki daha önce medyada duyulan Diyarba-

kır'la ilgili hazırlamış oldukları *Suzan Suzi* isimli çalışmaya benzer- ilahilerle Diyarbakır'ı anlatan bir tanıtım filmi izlendi.

İslâm'ın İlk Asrında Diyarbakır ve Çevresi Sempozyumu 4 oturumdan oluşuyordu. Prof. Dr. Mehmet Çelik'in başkanlığında birinci oturumda Doç. Dr. Hüseyin Güneş, "*Peygamberler Tarihi Bakımından Cezire*", Prof. Dr. Abdurrahman Acar, "*Peygamberler Tarihi Bakımından Diyarbakır*" başlıklı tebliğlerini sundu. Birinci oturum Urfa, Diyarbakır, Şırnak illerimizin Peygamberlere sahiplenme savaşına dönüştü. Hüseyin Güneş, Urfa ve Diyarbakır'dan ziyade Şırnak'a dikkatleri çekti. Cudi dağı'nın varlığından dolayı da burasının önemini hassaten

vurguladı. Prof. Dr. Mehmet Çelik, buradaki peygamber ve makam ve kabirleri Efes'teki Meryem Ana'dan daha geri olmadığını, dinî turizm ve tarih turizmi açısından burasının dünyanın

nın en zengin bölgesi olduğunu, fakat bizim bunun farkında olmadığımızdan bahsetti. Özellikle bu durumun sadece İslâmî dinî eserler açısından değil, Hıristiyanlık açısından da böyle olduğunu, Mardin-Midyat arası Tur-Abdin denilen bölgenin 70 km civarında olup, 107 tane

dinî yapının bulunduğunu ve dünyanın hiçbir yerinde bu kadar küçük bir coğrafyada bu kadar dinî yapının olmadığını söyledi. Çelik, tabii ki bunun alt yapısını bilim adamlarının oluşturacaklarını, bu

malzemeyi onların dışarı çıkaracaklarını, yüz sene sonra da kültür ve dinî turizm açısından bu bölgenin, dünyanın en zengin bölgesi olacağını belirtti.

İkinci oturum ise Prof. Dr. Hüseyin Algül başkanlığından icra edildi. Bu oturumda Prof. Dr. İsrail Balcı "*Cezire Bölgesinin Fethi*", Prof. Dr. Mehmet Azimli, "*Diyarbakır Bölgesinin Müslümanlarca Fethi*" başlıklı tebliğlerini takdim ettiler.

İkinci oturum sonunda cuma namazı münasebetiyle şehrin güneyinde Artuklu hükümdarı Melik Salih adına 1208'de yapılan Yedi Kardeş burcuna yakın bir yerde bulunan Ali Paşa Camii'ne gidildi. Külliye şeklinde inşa edilmiş olan cami, Mardinkapı ile Urfa kapı arasında yer almakta olup, dönemin Diyarbakır valisi Hadım Ali Paşa tarafından

1534-1537 tarihleri arasında Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Bu arada önlerinden geçtiğimiz diğer camilere göre daha تنها olan bu caminin son cemaat yerinin arkasında, güneşin altında yerdeki sergiler üzerinde ancak namazlarımızı eda edebildik.

Prof. Dr. Mustafa Fayda'nın başkanlığında ki üçüncü oturumda Doç. Dr. Mehmet Akbaş "*Sahabenin Cezire/Diyarbakır Bölgesine Yerleşimi*", Prof. Dr. Mustafa Zeki Terzi, "*İlk Dönem İslâm Fetih Siyaseti*" başlıklı tebliğlerinde, bölgenin Müslümanlarca fethi, fetih siyaseti ve buraya gelen Arap kabileleri ve dahi sahabelerden bahsettiler.

Prof. Dr. Ahmet Önkal başkanlığında dördüncü ve son oturumda ise Prof. Dr. Adem Apak "*Cezire Fâtihî: İyâz b. Ğanm*" ve Doç. Dr. Salih Pay, "*Diyarbakır Fetihlerinde İlk Müslümandan Saîd b. Zeyd*" başlıklı tebliğleri dinlenildi.

Değerlendirme Oturumunun başkanı Prof. Dr. Mehmet Şeker'di. İlk olarak vali yardımcısı Ahmet Dalkıran, Prof. Dr. Mehmet Ali Kapar, Prof. Dr. Mustafa Fayda, Prof. Dr. Mustafa Sabri Küçükaşçı, Prof. Dr. Nesimi Yazıcı, Dr. Mustafa Sarıbıyık söz aldı ve sempozyum hakkında mütalaalarını bizlerle paylaştılar.

İslâm Tarihçileri Koordinasyon Toplantısı Özel Oturumu

Akşam yemeği sonrasında konaklamaların yapıldığı otellerden biri

olan Liluz Otelin büyük salonunda İslâm Tarihçileri Koordinasyon Toplantısı Özel Oturumu gerçekleştirildi. Burada ilk olarak Prof. Dr. Şefaatin Severcan'ın moderatörlüğünde Prof. Dr. Adnan Demircan ve Doç. Dr. Şaban Öz, "*İlâhiyat Fakültelerinde Siyer Müfredatı*" üzerine konuşmalarını yaptılar.

Adnan Demircan'ın kısa açılışı sonrasında detayları Şaban Öz aktardı. Öz, öncelikli olarak kronolojik ve konulu anlatım üzerinde durduktan sonra öneri olarak derslerin konulu-kronolojik anlatım şeklinde anlatılması gerektiğini belirtti. Hazırlamış oldukları bu müfredatın bir taslak olduğunu ve amaçlarının ise asla özgür üniversite eğitiminde öğreten-öğrenen ilişkisini kalıplara sokmak olmadığını söyleyen Öz, dört tane temel amaçlarının olduğunu, ilk olarak Türkiye'de sayısı yüzü bulan İlahiyat fakültelerinde konu içerik bütünlüğünü sağlanması gerektiğini ve bağlamda Hz. Peygamber'in hayatına dair bilinmesi gerekli hayati konuların belirlenen sürede sağlıklı bir şekilde aktarılması hususunu vurguladı.

İkinci amaçları siyer kaynak bilgisi olmadan bir öğrencinin siyeri değerlendirmesin mümkün olmadığını, bundan dolayı da siyer kaynaklarının uygun bir şekilde ve dengeli olarak verilmesi gerektiğini belirtti. Üçüncü amaçlarının başta İslâm Tarihi olmak üzere diğer İslâmî ilimlere bilgi alt yapısını sağlamak olduğunu, ilahiyat öğrencilerinin İslâm

Tarihi, Hadis, Tefsir ve Fıkıh gibi derslerde başarılı olabilmesi için iyi bir Siyer eğitimi almış olmalarının önemine vurgu yaptı. Bu alt yapının sağlanabilmesi için de büyük oranda içeriği üzerinde ittifak sağlanmış bir müfredatın faydadan hali olmayacağı düşüncesinde olduğunu belirtti. Dördüncü amacın ise hazırlanacak ders envanterlerine içerik alt yapısının sunulması olduğunu söyleyen Öz, birçok fakültede hangi kitap ve kitapların takibi/teklifi konusunda sıkıntılar yaşandığı üzerinde durdu. Bu çerçevede plan dâhilinde bireysel veya komisyonlar tarafından hazırlanacak kitapların siyer dersinin paydaşlarına ciddi kolaylıklar sağlayacağını belirtti.

Bunlardan sonra Şaban Öz, 14 haftalık müfredatı, üniteler ve sürelerini görsel olarak sundu. Ardından Prof. Dr. Hüseyin Algül, Prof. Dr. Ünal Kılıç, Prof. Dr. Adem Apak, Prof. Dr. Mustafa Zeki Terzi, Doç. Dr. İsrail Balcı, Prof. Dr. Mustafa Fayda, Prof. Dr. Hanefi Palabıyık'ın mütalaa ve müzakereleri oldu.

Birinci oturumun ardından sabık bakan Prof. Dr. Mehmet Aydın, yeniden topluluğumuza hitap ettiler. Prof. Dr. M. Aydın mealen müzakerede edilen bu konunun oldukça mühim ve zor bir konu olduğunu, çok bilgi kaynağının ve bilgi hücumunun olduğu, çoğulcu bir dünyada yaşandığını belirterek bunun bizlerin ve çocuklarımızın karşı karşıya kaldıkları önemli bir durum olduğunu söyledi. Bir felsefeci olarak felse-

fenin işinin İslâm tarihçilerine göre daha kolay olduğunu, İslâm tarihçilerinin işlerinin daha zor olduğunu ve üzerinde çalışılması gereken çok sayıda konu olduğunu ifade ettikten sonra, Kur'an-ı Kerim'den uzaklaşım-

sızın dinin, hayatın bütünlüğü içerisinde ruh ve mana olarak ele alınması gerektiğini, Yunus ve Mevlana'nın halk nezdinde tutulmasının da buna borçlu olduğunu ifade etti.

Ardından Diyarbakır valisi, sempozyumun ve bu toplantının önemini vurguladı ve teşekkürlerini iletti. Sabık bakanımıza, vali beye ve İslâm Tarihçileri Derneği başkanına ebru tablolar takdim edildi.

Kısa bir ara sonrasında Prof. Dr. Münir Atalar'ın moderatörlüğünde ise Prof. Dr. Mehmet Çelik, "Edebiyat Fakülteleri İslâm Tarihi Programları-Celal Bayar Üniversitesi Örneği" başlıklı sunumunu gerçekleştirdi.

Çelik, İslâm tarihinin tarih bölümlerinde son derece zaruri bir ihtiyaç olduğunu belirttikten sonra, İslâm tarihinin iyi anlaşılmasından ne Selçuklu ne de Osmanlı'nın ya da diğer Türk İslâm devletleri

tarihlerinin iyi anlaşılabilceğini ifade etti.

Bazı fakültelerin tarih bölümlerindeki İslâm tarihi derslerine saat ve kredi açısından değinen Çelik, eski üniversitelerin durumlarının bir tarafa, fakat yeni açılan üniversitelerde de İslâm tarihi derslerinin az olmasını hususunda serzenişte bulundu.

Mehmet Çelik, kendi bölümü olan, Celal Bayar Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin tarih bölümündeki İslâm tarihi derslerinden de bahsetti. Bu derslerin yoğunluğu ise oldukça dikkat çekici idi. *İslâm Tarihi* adında 3 dönem ders olduğunu, birinci yıl iki dönem halinde sadece Hz. Peygamber'in hayatının anlatıldığını, birinci dönem hicrete kadar, ikinci dönem ise hicretten sonrasının ele alındığı ifade edildi. İkinci sınıfın birinci döneminde ise *Dört Halife Dönemine* yer verildiği, bunun dı-

şında *Emevîler, Abbasîler ve Endülüs* tarihleri birer dönem olarak, *İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi* dersi ise bir yıl olarak anlatıldığından bahsetti. Bunun yanı sıra ikinci sınıfta *İslâm Medeniyeti Tarihi* ve *İslâm Düşünce Tarihi* derslerinin olduğunu burada Mürcie'den Mutezile'ye kadar birçok mezhebin ana hatlarıyla konu edildiğini, üçüncü sınıfta ise Doğu Batı Ekseninde Ortaçağ Düşünce Tarihi isimli bir başka derslerinin olduğunu belirtti.

Mehmet Çelik'in sunumundan sonra Berlin'de din görevlisi olan Cuma Kara, Prof. Dr. Mustafa Sabri Küçükaşçı, Prof. Dr. Hüseyin Algül hocalarımız mütalaalarını yaptılar.

Programın üçüncü oturumu ise Prof. Dr. Mehmet Şeker'in moderatörlüğünde yapıldı. Burada daha önce icra edilen dekanlar toplantısında,

Kırıkkale İslâmî İlimler Fakültesi dekanı Prof. Dr. Eyüp Baş, kendisine tevdi edilen İslâm Tarihi Anabilim Dallarının Lisansüstü Yeterliliklerinin oluşturulması ile ilgili küçük sunumda bulundu.

Eyüp Baş, muhtelif fakültelerde bu yeterliliklerin hazırlandığını ifade ederek, bunların kendisine iletilmesini ve ayrıca bunları tespit edecek bir komisyonun oluşturulmasını, oluşturulan bu bilgi ve yeterliliklerin ortak bir lisansüstü yeterlilikler olarak YÖK'e sunulması hususunu belirtti.

Yeterlilik programlarını tevhid edecek üç kişilik bir komisyon oluşturulmasına karar verildi. Bunun üzerine Ankara'dan Prof. Dr. Eyüp Baş, Bursa'dan Prof. Dr. Adem Apak, Konya'dan Prof. Dr. İsmail Hakkı Atçeken bu komisyona uygun görüldü.

Ardından 2003 yılından beri, *İSTEM* ((İslâm, San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi) dergisinin başkanlık vazifesini yürüten Prof. Dr. Mehmet Ali Kapar'ın dergi hakkında kısa bir konuşması oldu.

Bu vazifesini Prof. Dr. İsmail Hakkı Atçeken'e devretmesi üzerine hizmetlerinden dolayı kendisine Prof. Dr. Mustafa Fayda tarafından bir plaket takdimi gerçekleştirildi.

Son olarak dernek başkanı Prof. Dr. Mehmet Şeker, son iki yıldır İslâm tarihçileri koordinasyon toplantısını derneğin üstlendiğini ifade ettikten sonra, gelecek yıl toplantının nerede olacağına dair tekliflerin geldiğini beyan etti. Bu teklifler arasında Urfa'dan Prof. Dr. Kasım Şu-lul'un teklifi üzerinde duruldu.

Diğer husus ise derneğe üyelik noktasında tarihçi olmayıp, tarihe ilgisi olanların da kaydedildiğini belirttikten sonra bundan sonra sadece

tarihçilerin kaydedileceği ifade edildi. Ayrıca üzerinde çalışılan bazı projelerin gerçekleştirilmesi için üyelik aidatlarının ödenmesi hususu zikredildi.

Uzun zamandır yürütülen İslâm tarihi yazma projesinde olan aksaklığın giderilmesi için çalışıldığını ifade eden Prof. Dr. Mehmet Şeker, haziran sonlarına doğru iki cilt halinde Hz. Peygamber ve Hulefâ-yı Râşidîn dönemleri son şeklini alacağını söyledi. Bu ciltlere katkı yapan hocalara teşekkür edildi.

Önümüzdeki dönemlerde Endülüs, Balkan gezilerinin üçüncüsünün planlanabileceğini, fakat ısrarla Özbekistan için bir gezi organizasyonu

isteğinin olduğunu, bunun hayata geçirilmesi için de kesin rakam istenildiğini, gezi (4 gece 6 gün) ücretinin ise 1170 Euro olduğunu belirtti. Yine İran'la ilgili bir gezi programının (4 gece 5 gün) fiyatını da 1200 Euro olarak verdi. Sabah erken vakitten beri devam eden sempozyum ve ardından icra edilen koordinasyon toplantısı gece saat 24 sularında ancak nihayete erdi.

***Mardin, Dara, Deyrû'z-Za'ferân, Midyat ve Hasankeyf Gezisi
(24 Mayıs 2014)***

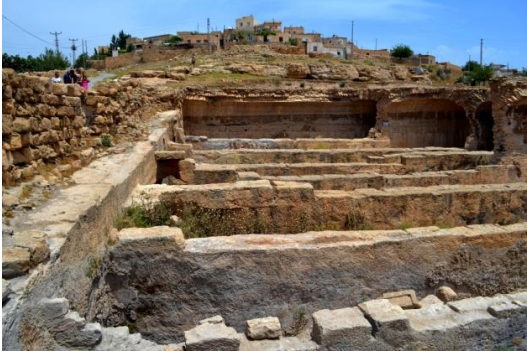
Ertesi günü yani 24 Mayıs 2014 günü Dağ Kapıdan üç otobüsle Mardin'e doğru hareket edildi. Mardin, Diyarbakır'a takriben bir saatlik mesafede bulunuyordu. Sol tarafımızda Dicle suyu, Diyarbakır türkü-

sünde ifade edildiği gibi "garip, sessiz çağlı-yordu". "Kırklar dağının düzü"ne ise çoktan devasa bloklar dikil-mişti. Şehirleşme, be-tonlaşma Diyarbakır'ı da vurmuş görünüyordu.

Muavinimiz 17 yaşındaki ve aynı zamanda Sosyal Bilimler Lisesi öğrencisi olan Cemil'in ikramlarıyla yolculuğumuz daha da güzel geçiyordu. Mardin'e ulaştığımızda şehre girmeksizin Dara'ya yöneldik. Mardin'den 30 km güneydoğuda, Mardin-Nusaybin karayolu üzerinde

bulunan Dara, Daryus döneminde M. Ö. 530-570 yılları arasında kurulmuş olup zamanında Mezopotamya'nın en ünlü şehirlerinden birisi iken bugün orta büyüklükte bir belde halinde görünüyordu.

İlk olarak tarihi Dara kentinin batı girişinde bulunan Dara Nekropo (Mezarlığı) Alanına gidildi.

Geniş bir kısmı kaplayan mezarlık alanı, kayaya oyulmuş galeriler ve oda mezarlardan oluşuyordu. Daha sonra ise hafif bir yükselti üzerine inşa edilmiş olan su sarnıçları ziyaret edildi.

Dara sonrasında Mardin'e döndü. Burada şehre girerken sol tarafta panoramik bir bakışla fotoğraf çekimleri gerçekleştirildi. Ardından şehrin biraz dışında olan Kâsımiye Medresesi'ne gidildi. Buradan bütün Mardin ovası (Mezopotamya) ayaklarınızın altında görünüyordu.

Artuklular döneminde (13. yy) yapımına başlanılan medresenin inşası, Timur akınları esnasında yarım kalmış ve ancak 15. yüzyılın sonra-

larında Akkoyunlu hükümdarı Kâsım b. Cihangir tarafından bitirilebilmişti (1457-1502). Medrese revaklı bir avlu etrafında düzenlenmiş iki katlı bir plana sahip olup toplamda 23 odası bulunmaktadır. Yapı, Mardin'deki taş işçiliğinin en güzel örneklerinden olan abidevi taç kapısı ile meşhurdur ve kapı kenarları bitkisel ve geometrik motiflerin ahenkle işlenmiştir.

Kâsımiye Medresesi'nde sonra Mardin valisinin vermiş olduğu öğlen yemeği için Hilton Garden İnn'e gidildi. Yemeklerin gecikmesi, daha

sonraki programımızda bir miktar aksamaya neden oldu. Yemek sonrasında ise otobüslerden indiğimiz şehri bir baştan bir başa yürüyerek, ana cadde boyunca görme imkanı bulduk. Şehir oldukça canlı ve hareketli idi. Çok sayıda yerli ve yabancı turist buraya geldiği görülebiliyordu. Şehrin dar sokakları arasından geçerek Ulu Cami'ye ulaştık. Bindiği gibi İslâm şehrinin asli üç unsuru arasında cami, hükümet konağı (Dâru'l-imâre) ve çarşı gelmektedir. Eskiden Ulu camilerin çevresindeki dükkanlarda genellikle kuyumculuk, elbise ve

sair ince işçiliklerin olduğu temiz el işlerinin yapıldığı dükkanlar bulunurdu. Bugün şehrin önemli camiine giderken, dar yollarda elbise dükkanlarının yanı sıra, kasap ve sakatatçılar çarşısından geçmek zorundasınız. Halbuki eskiden bu meslekler kendilerine daha çok şehrin dış mahallerinde yer bulurdu.

Şehrin merkezinde bulunan ve en eski cami olan Ulu Cami'nin XI. yüzyılda Selçuklular tarafından ilk olarak yapıldığı, Selçuklu komutanlarından Artuk Bey'e nispetle oluşturulan bir beylik olan Artuklular döneminde ise bugünkü şeklini aldığı kabul edilmektedir.

Caminin hoş ve güzel minaresinin ise meşhur Artuklu emiri Necmeddin İlgazi tarafından inşa edildiği ifade edilmektedir. Câmi üzerinde Selçuklu, Artuklu, Akkoyunlu ve Osmanlı dönemlerine ait kitabeler bulunuyordu.

Abdestler alındıktan sonra vakit namazları eda edildi. Ulu Cami'nin minaresi, avlusu, size farklı bir hava veriyor, henüz geldiğimiz dar sokaklar, yollar, size ortaçağın Artuklu dönemlerini gözünüzün önüne getiriyor, o dönem olaylarını hatırlatıyordu. Dar sokaklarda bir taraftan Arapça diğer taraftan Türkçe ve sair diller kulaklarınıza çalınıyor. Ezanlar ve çan sesleri atalarımızın hoş görülü yönetiminin tezahürleri olarak ortada duruyordu.

Geziden sorumlu arkadaşlar bizleri uyardı, fazla vaktimizi kalmamıştı. Birkaç kare fotoğraf sonrasında hemen yolumuza koyulduk. Yol boyu ana cadde üzerinde fotoğraf çekmeye devam ediyorduk. Toplanma yerimiz şehrin hemen öteki kısmı idi ve bir miktar yürümek zorunda

Camii önünde toplanmaya başlamıştı. Daha gezi güzergahımızda Deyr-ü'z-Za'ferân vardı. Bir miktar otobüslerimizin gelmesini bekledik ve daha sonra vakit kaybetmeden şehrin takriben 5 km. dışında yer alan bu manastıra doğru, otobüslerimizle yol aldık.

idik. 1362 tarihli Melik Mahmud Camii, ara sokaktan Sitti Râdiyye Medresesi'ne gidilebiliyordu, fakat bizim artık vaktimiz yoktu. Artık aşağıya doğru yol alıyorduk. Grubumuz 1443 tarihli Hamza-ı Kebîr

Deyr, Arapça'da zaten manastır anlamına gelmektedir. Meşhur alim 388/998 yılında vefat eden eş-Şâbuştî, Ebû'l-Hâşim Ali b. Muhammed İslâm dünyasındaki önemli ve oldukça şöhret bulmuş manastırları ele aldığı

ed-Deyyârât isimli kitabını burada hatırlatmakta fayda vardır.

Ülkemizde yaşayan Süryaniler için önemli bir merkez olan bu eski manastır, V. yüzyılda yapılmıştır. Mor Hananyo Kilisesi (Kubbeli Kilise), Azizler Evi (Beth Kadîşe), Meryem Ana Kilisesi ve Güneş Tapınağı manastırın önemli kısımlarını oluşturmaktadır. Manastırda 52 tane Süryani patriğinin mezarı dahi bulunmaktadır. Üzülerek söylememiz gerekir ki ne bu manastırda ne de diğer medrese ve camilerde, yapıları kısaca anlatan, broşürlere rastlayamadık. Avrupa'nın herhangi bir küçük şehrinde bulunan şapellerin bile tanıtım kitapçıklarının olduğu düşünülecek olursa bu durum bizi ziyadesiyle üzmüştü.

Gezi güzergahımızda hala Midyat ve Hasankeyf (Hasankehf) bulunuyordu. Deyr-ü'z-Zaferân'da Süryanilerin ibadetleri için bir miktar

beklemek zorunda kalmıştık. Ayrıca sabah da biraz gecikmeli yola çıkmıştık. Yemekteki bekleme de eklenince, Midyat'a hava karar- mak üzere iken ulaş- mıştık. Şehir merkezin- de bulunan saat kulesi-

nin çevresinde yarım saat kadar serbest zaman verilmişti. Yol boyu Midyat üretimi el sanatları ve gümüş işçiliği mamulü eşyaların sergi- lendiği dükkanların önünden tarihi Gelüşke Hanı'na gidildi. Bir teşeh- hüt miktarı dahi olsa burada soluklandık ve ikram edilen çayını içtik.

Hava iyice ka- rarmıştı. Bu arada yo- lumuz Hasankeyf'ten geçtiği için zaten bir miktar daha uzamıştı. Bir saat kadar sonra Hasankeyf'teki meşhur köprünün ayaklarının yanına dikilen köprüye ulaştık. Hasankeyf'i

2011 yılında gündüz gözüyle görme fırsatım olmuştu, tek kelime ile muhteşemdi. Çok geç kalmıştık, fakat akşam da olsa yol kenarından eski şehre bakılması için kısa bir mola verildi. O zaman aslında iyi bir ay- dınlatma ile bu şehrin gece de muhteşem bir görüntü vereceğini fark ettim. Ne var ki ancak makinenizi kıpırdatmadan çekebilirseniz güzel bir gece çekimi ile harika bir manzarayı yakalayabilirdiniz. Ben diğer hocalarıma göre şanslıydım. Zira yakın zamanda yeni bir profesyonel makineye sahip olmuştum.

Artık iyice yorulmuştuk. Yolda kısa bir ihtiyaç molası sonrasında Diyarbakır'a doğru yola çıktık. Hazırlıklarını yapmış olup, bizi aslında birkaç saat öncesinden bekleyen lokantamıza ancak saat 24 sularında ulaşabildik. Bir taraftan çok acıkmıştık, diğer taraftan ise vakit çok geç

olmuştu. Buna rağmen yine de afiyetle ikramları, ilahiler eşliğinde yedik. Otelimize vardığımızda ise saat çoktan bir buçuk olmuştu.

Eğil Gezisi ve Diyarbakır Turu (25 Mayıs 2014)

Programımızın son gününde ise Diyarbakır'ın kuzey batısına düşen takriben 40 km. mesafede yer alan Eğil ilçesine gidildi. Bir önceki yolculuğumuzun aksine bizler için bu sefer daha küçük araçlar tahsis edilmişti. Giderken, ısrarlar üzerine minibüsümüzde bir miktar Diyarbakır türküsü icra ettik. "*Ele ele ver gidek Baruthana'ya*", "*Kılabuşta kalmışam*", "*Hayden gidah toruna kurban olam boyuna*", "*Ağlama yar ağlama mavi yazma bağlama*"...

Eğil'in önemi sempozyumumuzun ilk gününde de ele alındığı üzere burada bulunan iki peygamber kabrinden geliyordu. Yöre insanının da yoğunlukla kullandığı isimlerden olan Zülkifl ve Elyesa peygamberlerin burada medfun olduklarına inanılmaktadır. Dicle üzerine yapılan barajlardan dolayı, mezkur peygamberlerin kabirleri bugünkü olduğu yere nakledilmiştir. Burası yöre insanı için aynı zamanda gayet muntazam, temiz, ferah bir tenezzüh mekanına, piknik yerine dönüşmüştür. Yıllar önce Fırat'ın üzerine yapılan barajlardan dolayı su altında kalmış olan Halfeti ve bazı köyleri görmüştük. Baraj gölü ile birlikte Rum Kale, bütün ihtişamıyla kendisini gösteriyordu.

Burada aynı muhteşemliği görmek mümkündür. Peygamber kabirlerinin olduğu kısım, her tarafa hakim bir yerde idi ve buradan baraj gölünün hemen birçok yeri rahatlık görülebiliyordu. Artık "su akar, Türk bakar" denilmiyor, hemen her suyun başı bir şekilde tutulmaya başlanmış gibi. Tabi bu durum Hasankeyf örneğinde olduğu gibi bazı olumsuzlukları da beraberinde getiriyordu. Zira baraj gölleri yüzyıllardır belli

bir mecrada ve güzergahta akan suları topladığı gibi bu güzergahlardaki bir kısım tarih dokunun da sular altında kalmasına sebebiyet veriyordu.

Eğil'de de Ermenilerin inşa ettiği söylenen bir kalenin etekleri su altında kalmış, buna rağmen burçları yine de baraj gölünün hemen kenarında hoş ve güzel bir manzara oluşturmuştu.

Kısa kabir ziyareti sonrasında araçlarımızla Eğil ilçesinin içerisinden geçerek sahile inildi. Yol boyu ilçe ahalisi, şehir içerisinde bulunan ağaçların gölgesinde çaylarını içiyorlardı. Cumartesi olması hasebiyle de dükkanlar açtı ve insanlar alışverişlerini yapıyorlardı. Sahilde Eğil kaymakamının balık ve salatadan oluşan ikramını afiyetle yedikten sonra Diyarbakır merkeze doğru, geldiğimiz yoldan geri döndük.

Diyarbakır Şehir Gezisi

Sempozyumdan bir gün önce, ikindin vakitine doğru geldiğimiz Diyarbakır havalimanında görevli arkadaşlar bizleri karşılamışlardı. Sur içinde bulunan otelimize yerleştik-

ten kısa süre sonra da Prof. Dr. Eyüp Baş hocam ve eşiyile birlikte Hasan Paşa hanına doğru gezmeye çıkmış ve akşama kadar da oralarda bulunmuştuk. Diyarbakır'a gelinir de Ocakbaşı'nda ciğer yenilmez mi? Biz de aynen öyle yaptık. Bu restoranda afiyetle bizler için hazırlanan ciğerleri yedik. Daha sonra bir miktar çevreyi gezdik ve ardında da Hasan Paşa hanında oturduk. Sempozyum için gelen birçok hocamızı burada görmeye başlamıştık. Akşama doğru ise Mardin kapı istikametine doğru yürüdük ve orada surlardan Kırklar dağına ve Hevsel bahçelerine doğru biraz temaşa ettik. Hava yağmurlu idi ve iyice kararmaya başlamıştı.

Yürüyerek geri döndük akşam namazlarımızı, Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'ın emriyle 484 (1091)'de yaptırılan Ulu Cami'de eda ettikten sonra, otelimiz yakınındaki restorana akşam yemeği için gittik. Neredeyse bütün hocalarımız orada idi.

Kısa günün karı idi ve biz geldiğimiz gün akşamına kadar şehri bir miktar gezebilmıştık. Egil dönüşü ise Diyarbakır'ın tarihi şehir merkezinde bir tur atıldı. Burada surları, iç kaleyi, Hz. Süleyman Türbesini, Ulu Cami, Cahit Sıtkı Tarancı Müze Evi, Dört Ayaklı Minare, Diyarbakır Evi, Surp Giragos Kilisesi, Hasan Paşa Han'ı gibi tarihi ve turistik yerler gezildi. İlk defa 2011'de geldiğimde şehri Prof. Dr. Mehmet Azimli hocamın mihmandarlığı ile bu şehri gezmiştim. O günden bugüne şehirde büyük bir değişimin olduğu açıktı. Silahların susması, normalleşme

sürecini başlatmıştı. Halkın hayatını mutlu bir şekilde sürdürmek istediği, kısa süreli temaşalarımızdan anlaşılıyordu. Şehirde çok sayıda otelin varlığı, bacasız sanayinin bölgede giderek

etkisini artırdığı anlamına geliyordu. Otelimizdeki genç kız ve erkek görevliler ve diğerleri de düşünüldeği takdirde genç nüfusa sahip Diyarbakir için güzel bir istihdam alanı oluşturduğu görülyordu.

Akşama doğru, misafirlerimiz peyderpey otelden ayrılıyorlardı. Bu arada organizasyon sahipleri Diyarbakir'in burma kadayıflarını unutmamışlardı. Otel lobisinde Meşhur kadayıfçı Sıtkı Usta'nın dükkanından getirilen

burma kadayıf kutularını bizlere takdim ediyorlardı. Otelin önüne gelen araçlar bizleri, birkaç gün önce gelirken gördüğümüz Bağlar Mahallesi güzergâhından havalimanına götürüyorlardı.

